

volj plesnjivca škodljiva, ki želodec tako hudo prime, de jo iz sebe verže. Sreča je, de živina po nji scer kozlja, ker bi se druge bolezni vnele.

V mokrotnih létinah se tedaj večkrat od kozljanja sliši, in taka je bila tudi léta.

Tu ni družiga pomočka, kakor de se taka sirova spridena kerma živini ne daje, in de se skerbí, de se do dobriga presuši in preverže, de morebiti nar bolj velo plesnjivo perjiče odpade. Pobjoljša se mokrotno spravljeno senó tudi s postupanjem solí, česar smo v „Novicah“ že večkrat spomnili, in natanjko razložili, če je kdo v stanu, ta pomoček rabiti. —

Živini, ktera po taki kermi kozlja, naj se privoši, de kozlja, ker je to dobro za-njo. De si pa želodec pobjoljša, naj se ji da grenjke solí 4 lote, kalmeža 2 lota. To naj se v šupo naredí in na políču vode živini noter vlíje.

Ipavska bórja.

(Okrajšani popis g. Matija Vertovca iz slov. berila.)

Ipavsko dolíno so od nekaj čislali raj krajnske dežele. De bi se pa nje prebivavci vživajoči take rajске sladnosti ne prevzeli in posvetne minljivosti se spomnili, jih borja večkrat hladí. Drugim krajem so visoke gore za herbtam zaželjena bramba pred hudim vetrenim mrazam; če se sever od zadej va-nje vpira in vbiva, se mora razleteti in v visočinah pozgubiti; zato preksončni podgorjani od njega malo vedó. Ipavska dolína pa nima od zadej visoke gore, ktera bi vetrove ustavljala in odganjala, temuč visok svet, bi rekel velike ravnine ali planjave, ktere, še ravno nekoliko gerbaste, vender ne morejo vetrov odganjati, marveč, ko čez nje pridejo, čez rob Juljskih górn, velikrat z nezapopadljivo težo in nedopovedljivo močjo v dolíno deró, in to je borja.

Sever pride od polnočniga zemelniga tečaja; ko v Hamburgu zmerzlíno naznani, hití čez vse Nemško, zgrabi marsikteriga ponočniga pohajača za nos ali ušesa, zmala memo gredé mnogim devícam na šipe pomenjke njih nedolžnosti pa tudi minljivosti njih lepote, in se v 24 urah že oglasi v Ipavski dolini. Če najde tako hitro popotvaje za Ipavo na Gorenskíh oblake, iz kterih znabiti tudi že deží ali sneží, jih z mrazam stisne, de težej postanejo, in se, kot nar težej oblaki hudih vremen — — čez Nanos, ali gorni rob v dolíno s strašnim šumenjem in bučenjem valijo, in scer v podobi vidniga morja, ktero žuga dolíno naglama zaliti. Ali s kakoršno koli hitrostjo in močjo se oblaki doli valé, se vender vsi pri neki piki ali čerti — kjer je zrak bolj gorak — proti raztopí, kakor de bi jih s škarjami pristrigel, in tako zginejo in nevidni postanejo. Taki oblaki so vidljive znamnja borje; Ipavci jim pravijo zástava, po bližnjih Beneških krajih in po Jadranskim morju se po zástavi — ki je peroki z gladkimi lasmi na čelu zlo podobna — spozná, kdaj de je borja v Ipavi in tedej tudi pri Terstu.

Iz zástave praší po celi dolíni pri nar jasnejim in čistejim vremenu tanjka rosica, kakšenkrat pa tudi bolj dežuje. Ko je pa hud mraz, leté iz nje po vsi dolíni golomraznice, tisti izlični in grozno drobni sneg, ki najde vsako nar manjši luknjico ali razico, po kterih pride med zimske okna na hranjene cvetlice in v mnoge izbe in spavnice. Če pa iz zástave bolj sneží, pometá borja po več krajih dolíne sneg do čistiga, ga spravlja v zatišje, napravlja iz njega velike zamete, kteri se na cestah ne dajo nikakor skidati, dokler borja terpi. Večkrat se po tem takim primeri, de pri tihim deževnim ali snežnim vremenu v Idrii, v Černim verhu, v Logacu in Planini, imajo Ipavci pri čisto jasnim nebu strašno borjo, v Gorici pa tisti tanjki

in tihi nemški mraz, pred kterim je treba nos in ušesa zakrivati, de jih ne odgrizne. V tako bližnjih krajih, in ravno tisti dan tako razločne vremena! — Na gornih robéh se ta sapa takó lomi, de iz kraja tihiga morajo ljudje večkrat po vsih štirih preplazati rob, pod kterim borja strašno bučí. De pa pridejo v dolíno dostikrat gologlavi, je lahko verjeti.

Kjer je koli svet takó sozidan, kot za Ipavo, je tudi, in mora biti borja domá. Takó se meče borja iz Obkinj v Terst, takó verší iz Kavkaskih planjav na černo morje, de na njim vsako léto po več bark pogine; tako borjo imajo pod Genovo pri Nici, ravno takó na Nósu dobriga upa, ki dré iz nekih takó imenovanih tablinih gor i. t. d.

(Dalje sledí.)

Popotovanje skozi podzemeljske jame in votline v Planini in na Krasu.

(Konec.)

Gosp. Dr. Voigt priporočuje v imenovanih bukvicah, naj bi se podzemeljske jame na Krasu natanjko preiskale, de se zvé, kako so vstvarjene, kam peljejo, kakó in ktere podzemeljske vode po njih tekó i. t. d. Če ravno se železnica po njih ne bo peljati mógla, zna to preiskovanje vunder za marsikaj družiga dobro biti, posebno de se zvé podzemeljski tók Ljubljani in Reke. Iz tega znanja zna priti 1) de se bo zvedilo, kakó bi se Cerkníško in Ljubljansko močirje na suho djalo in veliko zemlje kmetijstvu pridobilo, ker je verjetno, de tudi Cerkníško močirje in jezero je s temi podzemeljskimi vodami v zvezi; 2) če se Reka spod zemlje vùn speljá in v Terst napotí, se bo Teržaško mesto s pitno vodo previdilo; 3) povodnji v Reški dolíni poleg št. Kocjana se bojo ubranile, ki pri hudim deževju tako nakipé, de iz reke 30 čevljev globoko jezero postane, in 4) bi se znali vodni mlini napraviti, kteri bi s pomočjo borje iz navertanih podzemeljskih jam vodo na dan spravljali, in takó Kras, kteri tolikšno pomanjkanje vode terpi, z vodo za pijačo in kmetijstvo previdevali.

Pred vsim pa je potreba natančnega preiskovanja podzemeljskih jam, ki jih je voda v več tavžent létih izvotlila in v kterih še nikdar noben človek ni bil.

Kar je gosp. Dr. Voigt želel, se je zdaj zgodilo.

Iz Dunaja je prišel slavní naravoslovec gosp. Dr. Adolf Schmidl, te podzemeljske čuda preiskat in je 10. dan pret. mesca v Planini svoje imenitno delo pričel. Ces. kralj. državna družba za zemeljno preiskovanje ga podpira v tem važnim naménu, posebno pa vodja je naprave žl. gosp. Haidinger. Po ti pomoči je gosp. Dr. Schmidl dobil iz Idrije 2 rudokopa in pa ravno tako zvedeniga kakor serčniga rudarja g. Rudolfa. Gosp. Obreza mu je pridružil še eniga mlinskiga hlapca, Jurja Jovkota, praviga korenjaka, kteriga g. Dr. zavolj njegove serčnosti dosti prehvaliti ne more. Šli so še nekteri drugi iz Planine z njim v jamo — pa kmalo so se jim začele hlače tresti, ter so se vernili.

Previden s pomočniki, z baklami in tako imenovanim bengališkim ognjem, s čolničem, plavico, z lestvicami, vervmi, in mnogim drugim orodjem preiskuje slavní Dr. Schmidl že podzemeljske votline, in je, kakor je Ljubljanskemu in Dunajskemu časniku 26. dan p. m. oznanil, že 2400 sežnjev (klafter) delječ prišel.

Silno težavno je scer to popotovanje, pri kterim se zdaj po vodi in jezerih vozijo, zdej čez pečine plezajo — pa, kakor g. dohtar pravi, so neizrečeno veličanske. „Krajnska dežela — pravi on — je zares dežela zemeljskih čud.“ „Kdo ve v Evropi — pravi dohtar dalje — za podzemeljsko jamo (Grotte), ktera

Krašovce, pa vunder še ni vse, česar se sme od pomlajeniga Krasa pričakovati. Mnogi drugi kraji naše mile domovine in clo našiga prostorniga cesarstva v enakih ali še hujših stiskah zapopadeni, se bojo zgedovali nad njim, to je, nad tem, kar se bo na Krasu delalo, in z delam in trudam doseglo. Kras zna veličansk izgled postati kmetovanju sploh! Pripomajmo tedaj z vso svojo močjo goli Kras pomladiti, de se bo enkrat obilni sad našiga prizadevanja veselo vžival.

V tem smo gotovo vsi edinih misel. Ali vi ste nas tudi prijazno povabili, svoj svet zastran prihodnjiga obdelovanja Krasa v „Novicah“ razodeti, in v tem bi se znalo primeriti, de ne bomo vsi enih misel. — Pa to ni nič hudiga, ampak še boljši bo; iz mnogoterih misel se bo prava in naj bolji ložej in hitrej zvedila, kakor iz enakih in enostranskih. Le Krasu moramo vedno zvesti ostati, to je, le na-nj misliti, le za-nj prizadevati si; ne pa sami za se, ali za druge človeške slabosti, posebno za to, de bi le naša terma obveljala.

Svoje misli v kratkim razodeti, poskusimo tedaj, kakor sledi:

Pervič. Kras je gorska rovan, na kateri se sèmterkje najdejo samitni hribi; pa tudi cele verste hribov, in med tistimi vzdignjeni napeti prostori, poglobitniši med dolinami (berdi), majnši med kotli (griči).

Ti hribi (samci in verste) in te poglobitniši berda se morajo nar prej pogojsditi, — vse drugo, kar bo treba. se bo po tem lahko, in skor vse brez našiga prizadevanja storilo; pred pa bi nemogoče ali saj veliko težej bilo; zakaj še le potem, kader bodo hribi in berda z gojsdi obrašeni, se bo pomanjšala sila in moč vetrov, ki popišejo vsako mervico rodovitne persti preč, — gojsdi bojo mēgle in oblake na-se vlekli, zaderževali, in tako dež in prijetno roso, to je, vse česar k rodovitnosti Krasu zdaj manjkajo, pomnožili.

(Dalje sledi.)

Kakó pomagajo na polju zasmojene germade zoper slano?

Unidan sim bral v nekim dopisu iz Ljubljane v „Gracarci“, de kmetje v nekterih deželah v jeseni, ko se je za ajdo slane bati, na polju na več krajih majhne ognje napravijo, de spodnji zrak sogrejejo, kateri sogreti zrak polje škode slane obvarje.

Čeravno je razlaga te stare navade v nekterih deželah očividno tako napčna, de jo vsak umen kmetovavec berž zapopade, ker vé, de s takimi posamesnimi ognjički, katerih gorkota berž v višavo šine, se ne da spodnji zrak sogreti, bi znal vunder kak kmetovavec, ki je morebiti tisti sostavek bral, zapeljan biti, kakšne ognjičke okoli svoje njive napraviti in tako derva trositi.

V nekterih deželah, kakor na Tiroljskim, Salburškim i. t. d. je zares navada, de kmetje nekterih krajev — pa vsi skupej — kader se je slane bati, germade po polji napravljajo iz vlažniga listja, germovja in hoste, rēsja, mahú, rušinj in enake vlažne šare, ki počasi gorí, več dima kakor plamēna dela, de se dim potem kot mēgla čez polje vleže. Napravljene germade se zažgó v napovedani uri, preden se dan napoči, vse na enkrat; in v ta namen se da z velikim zvonam znamenje. Znano je namreč, de nar hujši ponočna slana rastljinam ne škodje, ako zjutrej pred sončnim izhodom gosta mēgla nastopi, de pervi sončni žarki, ki so nar nevarniši, ne morejo skozi mēglo priti in od slane pokritih rastljin posmoditi. Če ravno ognja gorkota ni brez koristi, je vunder dim, ki mēglo nadomestuje, pri tem poglobitna reč, ker bi oginj, če še tako velik, brez gostiga dima clo nič ne pomagal

zoper slano. Gorkota gré nanagloma kviško — in zastonj je boš iskal v spodnjim zraku! Le dim, dim nad poljem zna pomoč biti, če se po dolini potegne in jo zakrije. *)

Naj vsak, kdor kaj razlaga, popred pomisli, kako de razlaga, de pomót ne dela.

Juri Pajk.

Kaj kmetje v neki vasi storé, de bi se njim les ne kradel.

(Po Jadr. Slav.)

(Konec.)

„Bolje bi vendar bilo, ko bi to županijski odbor napravil.“

„Se vé, da bi bolje bilo; on je naša nar bližnja gosposka, in ravno zato. Tode Stropnik noče.“

„Ne zamerite mi, sosedje; mislim le, da iz vaše naprave ne bo nič. Truda in dela, nadleg in jeze bote do sitega imeli. Spomnite se mene.“

„In najte uboge zmerznuti? ali ne?“

„In derv si še več pokrasti?“

„Saj je naša lastna korist, ako tako dervno dvorišče napravimo. Ako županijski odbor noče, hočemo pa mi možje in kristjani biti, in siromaštvu pomagati!“

„Da!“ zakričijo vsi, še clo Velkučnik.

„Hočemo li pametni možje biti, in pomagati, kolikor zamoremo?“

„Tako je pravo!“ zavreši Krača. Drugi mu pristopijo in priterdijo.

„Sadaj pa še nekaj sosedje: Veči veljave in več zaupljivosti bi reč pridobila, ako bi se je srenjski odbor poprijel; njemu se več zaupa, kakor posamesnemu. Nam se more lahko natolcevat, da hočemo ko keršeni judje ravnati, in pridobivati. Menim, da bi jutro nekatere poštene vertnarje in rokodelce najeli, ko bomo derva in pacelne zdrobnevali, zmerjevali in prerajtevali. Med temi je Pašenšek, ki je tudi županijski svetovavec, in še drugi. Ti se morejo potle prepričati, da pravično ravnamo. Kar vidijo oči, verjame serce.“

„Dober nasvet, Rudnik!“

„Lehko noč,“ reče Stropnik, in se sključen vùn pri durih zmuzne.

Ko je proč bil, pravi Krača: „Ta ne pride več nazaj.“

„Bi tudi ne škodilo; vendar mislim, da ga bo sebičnost spet pergnala. V svoji prekanosti in zvitosti nas ima ko trape, ki se brez potrebe z ubogimi ljudmi trudimo; se meni modrega, da pusti vse, kakor si bodi, dobro ali hudo. Prašam vas pa: ni le desetkrat pametnejši, modrejši in bolji, ako siromakam priložnost damo, si derv kupiti, kakor de jih silimo derva krasti?“

„Jasno in razumljivo, kakor povelje mojega nadkonjika.“

„Tako tedaj, jutri zjutra z Bogam!“ S tem so se poslovili možje slovanske vasi po svojem prvem zboru in drugo jutro so umno in stanovitno speljevali, kar so umno pogovorili in prevdarili. Stropnik in njegovi tovarši v županijskim odboru so se sramovali in jezili, o tem ko so Pašenšek in njegovi drugi glasno in na tihem Boga, in možé hvalili, ki so se ubogih usmilili. In vidoma so se množili, ki so se dobrotne naprave posluževali, in vidoma se je kradenje derv pomanjševalo. Pravedno ravnanje, in dobrotne djanja ne ostanejo nikdar, še tudi ne na zemlji brez pomezde.

Ipavska bórja.

(Okrajšani popis g. Matija Vertovca iz slov. berila.)

(Dalje.)

Med Postojno, Reko, Terstam in Gorico ima borja

*) V 8. listu »Novic« léta 1843 se najde več od tega. Vred.

svoj ómoh. Nar večí je pa v Ipavi, zlasti če Horvašček vmes dreza; tû pravijo, de se vetri kolejo. Borja pa ni ob enakim času povsod enako močna; priméri se, de, če na enim kraji meče, eno uro ali pol ure delječ od nje malo ali nič ne vedó. Pa berž se to spremeni, de na prvím kraji utihne, na drugim pa divja; v zaupanji, de je ne bo, ali de bo potihnila, se ljudje — večkrat neverni — v nevarnost podajo, in nesrečni postanejo. Teržaške terge, gase*) in ulice dostikrat do čistiga pometa, pa tudi človeka ob zid ali tla pluši. V Gorici jo malokdaj imajo, 27. prosenca t. l. je pa strašno razsajala, več dimnikov in obilno korcov s streh pometala, in šip razsula.

Tako hudo borjo imajo Ipavci po enkrat do štirikrat v léti, in terpi pol dneva, 2, 3 do 8 dni, pa s prenehanjem, de zmirej enako ne divjá; ponoči je večidel huji kakor čez dan, popoldne od ene do treh včasih nekoliko obnemore, de ne meče. Ko popotniki v téh krajih prenočijo, in ko ponoči huda borja vstane, de buči, tuli, z okniki romplja, brizga, cvili, in de se vsa hiša, desiravno iz kamnja terdno sozidana, trese, vstanejo vsi oplašeni, skličejo hišne ljudi, si dajo luč prižgati no prašajo, kaj de je? — Tû se čudijo eden družimu; domači, de so uni tako plašni; vunajni, de si hišni vsiga tega nič k sercu ne vzamejo. Marsikteri se ne da vveriti, de ne bo nič hudiga, tudi se ne da več v posteljo spraviti, ampak čuječ če dneva pričakati.

Pozimi je borja nar huji, spomladi pa narveč škode stori, pa tudi poléti in v jeseni moli Ipavec rekoč: vari nas o Gospod — hude borje! Na nar prijetniši spomladanski dan izorje Ipavski kmet polovico njive, in se ob poldne h kosilu vsede s svojo družinico pod cveteče češnjevo drevó; čebelic brez števila, med nabiraje, mu brenčí nad glavo; hčeri, ki ste turšico in fižol sadile, vzamete pert znad jerbasa, in ga na tleh razgernete; vsi oziraje se na bolji kosilo, kakor gre oračem, v jerbasu, se na smeh deržé; nekaj potvice od praznikov, družiga za prigrizniti in bariglica nánge — ali ostanjka poslednje polnjence — jih kar razveseli. Med kosilam vsi čversto žovorejo kot vrabci na strehi; mali sin, ki je gonjač, pravi, de na grebeničíci, ki ji je sam hišico naredil, de bi se ne zažerla, je letas prvi zarod najdel; sosedov fantič s puterhčem pod pasiho da, berž memo gredé, prijazen: „Bog žegnaj!“ in oznani z veselo besedo, de slavčik se mu je že v leškovim germu pod studencam oglasil. Štirje voli nasproti stojé, in prijazno pogledovaje požirajo pitano otavo brez jo zvečiti, kakor de bi vedili, de ne bo časa muditi se; starji sin in hlapec se verstita jim popravljati. Pri nobeni gospóski mizi, in če je z nar večimi sladnostimi in dragotinami obložena, se s takim veseljem ne jé, pa tudi tako ne tekne, kakor naši družini pod češnjo.***) Ali niso še odkosili, ko oče rečejo: „Sever se glasí, v herbtu ga čutim, jez moram suknjo ogerniti.“ Za malo časa zakriči mlaji sin na vés glas: Poglejte zástava na Ajdovski gori, kmalo bo na Nanosu, borjo bomo imeli. Ta starši prevzame in reče: Tiho! ali je ne čutite že pod goro bučati? Nič prida ne bo! — Oče velijo s pobitim glasom berž vole napojiti, de, ko bi bilo mogoče, bi vendar še danes to njivo izorali. Slednji gré po svojim delu; ljudje in živina delajo na vso moč, de bi berž ral dokončali; ali kaj pomaga? vse je zastonj, nad glavami jim začne borja grometi; zadnjič pade na-nje, de jim ne da več delati; golomraznice že leté, mraz jih prevzame, de morajo delo popustiti. Vsi ljudje premraženi in trepetaje bežé iz polja z živino

*) Gása je čisto slovenska beseda od gáziti; majhna, vozka gasica so ulice. Pisatelj.

**) Ali bi ne bil ta izverstni popis kmetijskiga prizora (ländliche Scene) vreden, de bi ga kak malar obrisal? Vred.

vred domú, in živino in orodje spravši si napravijo na ognjiših kres — velik oginj — in okoli sedé se grejejo kot v nar hujšim mrazu. Tako se je na naglim nar lepši spomladanski dan v strašno hudo zimo spremenil. (Dalje sledí.)

Kdaj bojo kantonske poglavarstva s županijami v slovenskih krajih svoje opravila v domačim jeziku obravnavati začele?

Od mnogih strani se razodevajo pritožbe, de nekatere kantonske poglavarstva v slovenskih krajih ne dopisujejo županam v domačim jeziku, kteriga razumejo, ampak po stari predšusčni šegi v nemškem, kteriga ne razumejo. Tako ravnanje, ktero posebno tam, kjer so župani razločno prosili, de naj bi se jim v njim razumljivim domačim jeziku dopisovalo in v domačim jeziku tudi županijski dopisi prejemali, napravlja nezadovoljnost po deželi, kteri bi se tako lahko v okom prišlo.

Nihče ne terja, de bi si naše cesarske vradije med sabo slovensko dopisovale, ker to ljudstva ne dotika, in slovensko ljudstvo se ne vtikuje v to, kar njega ne zadéva.

Ali drugači je takrat, kadar ima vradija z ljudstvom opraviti. Če se s Slovencam, ki v pisarnico pride, po slovensko govoriti mora, scer vradnika ne razume — je ravno taka, če se mu iz pisarnice piše.

Vstava, od presvitliga Cesarja vsim narodom podeljena, jim zagotóvi pravico, de tudi njih jezik veljá; — v vsaki deželi ima clo deželni jezik prednost memo vsaciga družiga; v slovenskih krajih je v vsih postavah in ukazih, ki pridejo od ministerstva in dežel-niga poglavarstva na svitlo, slovenski jezik izvirni jezik (Urtext), njemu na levi stojí nemški; — ministerstvo in deželno poglavarstvo govori v svojih postavah in razglasih k Slovencam v slovenskim jeziku, — vikši deželna sodija je oistro ukazala, de se imajo s slovenskim ljudstvom v njegovim jeziku zapisniki (protokoli) napravljati.

Ker tedaj povsod drugod se ravná po ljudskih potrebah in pravicah — ali ne bojo začele tudi kantonske poglavarstva na Slovenskim tako ravnati?

To ni prazna reč, scer bi je ne bili Cesar v vstavi razločno izgovorili, ampak se vpira na žive potrebe vsaciga ljudstva, ki svoj jezik govori.

Tudi naš domači jezik, tako lep kakor vsak drug, je zadobil po vstavi pravico, v pisarnice priti, pa ne le iz góle domišlje; ampak iz žive potrebe, ker večina Slovincov le slovenski jezik razume.

Če bojo mogli taki župani, ki le domač jezik razumejo, še okoli hoditi, de jim bo kdo iz pisarnice dobljene popise razlagal in tolmačil, je to ravno nasprot ravnanju vikših vradij.

Gotovo je, de nekteri župani nemško prav dobro razumejo in de ti ne tirjajo, de bi jim vradije slovensko dopisovale, — ali župan bo mogel potem sam predstavljati, kar bo imel soseskam oznaniti, ker sosesčanje bojo terjali, da se jim vsaka reč v domačim jeziku naznani, in imajo tudi pravico to terjati. Če se bo pa to prestavljanje le županijskim oklicavcam prepuščilo, kakor nekđaj „gerihtsdinarjem“, bomo doživeli ravno take zmote, kakor so jih ti oklicavci v létu 1848 v več krajih takrat napravili, ko so cesarski patent zastran desetíne in tlake oklicovali, rekoč: „Vse je dolj, vse je preč, desetína in tlaka.“

Vsakimu županu, če tudi nemško dobro razume, se bo tedaj bolj vstreglo, če se mu v domačim jeziku dopisuje.

Nasproti je pa več taciž županov, ki le za silo enmalo nemški jezik lomiti znajo. Taki bojo prišli v

zalo, de vstavno pot hodi in vstavno ravnanje varuje.

Okrajšani izpis imenovaniga dopisa, ki ga je ministerstvo 8. dan t. m. družbi poslalo, se tako le glasi: „Ministerstvo se je do dobrega prepričalo, de je kmetijska družba pri osnovi svojih novih postav popolnoma pravo pot šla, in de je v vsih rečeh natanjko volji svojih udov zadostila. Napadki podružnice N. tedaj sami po sebi razpadejo, in niso nič drugega kakor nasprotne misli le nekterih mož, ki niso pri veliki večini družtvinih udov nobene podpore našli. Ministerstvo obžaljuje, de je podružnica N. postave takó napčno zapopadla in s tem le razpartijo vžgala, ktera bi bila utegnila zedinjeno delavnost družbe overati. Naj da središe kmetijske družbe to podružnici N. na znanje.“

Nadjamo se, de je ta pravična razsodba ministerstva sleherno razpartijo poravnala in de se bomo prihodnjič vsi s združeno močjo le v prid in povzdigo kmetijstva svoje drage domovine poganjali.

Drugi dopis visociga ministerstva od 11. t. m. pohvali kmetijsko družbo zavolj podkovijske in živinozdravniške šole, iz ktere je dežela v pretečenim létu že več dobro izučenih kovačev in umnih pripomočnikov v živinskih boleznih dobila. Slavno ministerstvo pravi, de je z radostjo veseli izid lanjskiga šolskiga léta zaslišalo, in želi, de bi hvale vredno prizadevanje kmetijske družbe vseskozi tako pridno ostalo.“

Ipavska bórja.

(Okrajšani popis g. Matija Vertovca iz slov. berila.)

(Konec.)

Ipavska dolina, kotlu pešene zemlje podobna, v katerim poléti strašno žgè, je kot Kras in Istra preveč zrečena in gôla, torej suši podveržena, pričakuje pa mirniga in rodovitniga dežja le od juga. Ponočne rose, ktere drugej dež namestujejo, so ob hudih vročinah v dolini čisto neznane. Ako ni 10—14 dni dežja, že vse po njem zdihuje, ptiči omolknejo, ali iz doline bežé. Sèm ter tje morajo ljudje sebi in živini vode voziti. Večkrat so jo že od Súšeta na Rebernicah na Teržaško cesto po kasí vozili; 1804 so jo iz enaciga studenca v Terst vozili in na bokale in kozarce prodajali. Kadar škripanje vrat in vse druge znamenja nič več ne zdajo, pazijo ljudje na jug. Snoči ali danes jutro je bilo slišati mnogih zvonov od juga, ki so vabili k dežja prošnim molitvam; to pové sosed sosedu, s tem potolažijo mati žalostno družino; vedno se vse na jug ozira, in lej! že se kažejo oblačiči od juga, podobni sivim jančkam, spremené se počasi v velike oblake, ki se gor kopajo in že dva dni in noči čez Nanos bežeči derejo. Že se nebó otamni, že zagromí in debeli kanci naletujejo; ali, kot de bi z očesam trenil, se borja oglasi, in pred ko ura mine, ni ga več oblačiča na nebu; — borja pa piha dva dni in tri noči, de se še vse trikrat bolj posuši. To pa ni še zadosti; ko se v taki potrebi čez osem dni v drugič, ali še clo o treh tednih v tretjič na dež napravi, ga borja ravno tako razpodí.

Polétna borja navadno ne meče; ker pa dež odganja in zemljo suši, de sadú ne da, je škoda, ktero nakloni, tolikanj večí. Ni čuda po tem takim, de bi Ipavec raji imel borjo tri tedne pozimi, kot tri dni poleti. Če ni borje pozimi, ni tudi mraza, de ljudje, kar se večkrat primeri, lahko celo zimo v nogradih delajo. Ko pride huda borja na mehko ali zrelo grojzdje, ga omandra, pobije, na tla pomeče, de se človeku milo stori. Pa vender pri vsih hudih borjah okoli leta, se stisne in skrije marsikteri grojzdik med tértne mladike in perje, de hvaležno poverne na svojo mater marljivo obrnjeni trud.

Vse druge hude vremena Ipavcu toliko ne prizadenejo, in toliko škode ne storé, kot sama borja; ta stisne in skerči pridelke večkrat na tretjino tega, kar bi bil brez nje lahko pridelal. Pa nikjer ni vse ravno takó, kakor bi si človek želel. Ipavec je pri vsi borji veseliga serca; rad pripoveduje, kako de se je ž njo bojeval. Ako mu léta borja 100 tért vviye, polomi ali z mrazam umorí, jih k létu 200 pogrebenča, ali vsadi, in ko se da, v bolj zatišen kraj, de bi mu vince še serce razveselilo.

Ta sostavik je iz lastnih, 42 létnih skušinj spisan, ne besedica zmišljena mu ni priložena, pa slednji bo lahko razumel, de, ako bi vse, kar je tukaj od borje rečeniga, se vsako léto pripetilo, bi mogli Ipavci v kako drugo deželo se preseliti.

Cesarški davki

za prihodnje leto 1851.

10. dan tega mesca so cesar s svojimi ministri naznanili naslednji patent, s katerim so cesarski davki za prihodnje léto 1851 predpisani, kteri se bojo odrajavali od zemljiš (gruntov), pohištév, pridobitka (Erwerb) in dohodkov.

Ti davki ostanejo za prihodnje léto ravno tolikšni, kolikoršni so v létašnjim létu bili, zato — pravijo cesar v imenovanim patentu — ker zgodbe pretečenih poslednjih lét in mnoge nove vradniške naprave nikakor ne pripusté, de bi se zamogli za prihodnje léto davki ponížati. Prepričani, de bojo Njih zveste ljudstva Jih krepko podpirale v dosegi predpostavljenih namenov, predpišejo tedaj na podlagi §§. 120. in 121.³⁾ državne vstave in po nasvetu Svojih ministrov:

1) de ostanejo zemljišni (gruntni), hišni, pridobitni in dohodkini davki za prihodnje léto, kakor so v létašnjim 1850 bili;

2) ker je kataster zdejtudi na Saleburškim in Marskim dokončan, stopite tudi ti deželi za prihodnje léto v versto tistih dežel, v kterih se 16 gold. od sto čistiga doneska plačuje;

3) za Ogersko, Erdeljsko, Horvaško, Slavonsko, Serbsko vojvodino in Temeški Banat, kjer še ni kataster dogotovljen, pride posebni patent;

4) ravno tako pride tudi za Lombarško-Beneško deželo posebni davkini patent, ki bo razmeram teh deželá primerjen.

Še eno oglasilo zastran besede „župan“ in „nadžupan“.

(Konec.)

Kar pa zadnjič kresijskiga ali krogovinskiga prednika zadene, se zamore po nasvetu zlagavcov srenjske postave nar pripraviš krogovinski poglavar, in krogovinska vladija poglavarstvo imenovati, tolikanj bolj, ker je v naši deželi, ki le eno samo krogovino ima, krogovinski poglavar ob enim tudi deželni poglavar, in se mu torej to ime tolkanj bolj spodobi; desiravno ga zdaj po novim le „Statthalter“, to je, deželnega (cesarjeviga) namestnika imenujejo. — Pa zraven tega iména: krogovinski poglavar bi se utegnil, kakor drugi dosedaj omenjeni predniki, še z mnogimi drugimi pripravnimi primki zvati, postavim krogovinski pred-

*) §. 120. državne vstave pravi: »Dokler se ne bojo postave po vstavni poti (v državnih zborih nasvetovane in od cesarja poterdjene) dale, se bojo dostojne naprave po ukazih vpeljale.« — §. 121. pa: »Dokler ne stopijo nove postave v veljavnost, obderže obstoječe svojo moč. Obstoječi davki se bojo pobirali, dokler nove postave (državniga zbora v soglasju s cesarjem) družiga ne določijo in vpeljejo.«